

ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН

ЗВЕЗДЕН АКВАРИУМ

Превод от руски: Александра Каназирска, 1983

chitanka.info

Всеки седем минути и половина — пълен оборот. Трети месец над него кръжаха звездите. Трети месец той беше център на въртенето на светилата, избранник на Птолемеевата Вселена. В действителност значеше по-малко от прашинка и счупените ребра го боляха.

Деветнадесет крачки по периметъра на тесните отсеци, четири напреко и една нагоре — тук той почти не тежеше. Вече не вярваше, че някога е могъл да лети където си иска, общувал е с хора, вълнувал се е за дреболии и дори е обичал да пее със съпровод на китара. Деветнадесет — четири — една. Напред и назад, натам и насам, постоянно. И завинаги.

От онова, което е било непосредствено след аварията, той бе запазил спомен само за дългото безсъзнание и болката, когато пълзеше по разбития кораб, напразно зовеше другарите си, а очите му премрежваше лепкава мъгла. Действителността очевидно е била малко по-друга. В ония първи часове, както после разбра, той бе извършил чудовищно много неща. Още помнеше как мъкнеше балона с филмообразуващо вещество, как запълваше пукнатините, без дори достатъчно добре да разбира за какво всъщност се опитва да се изправи и да вдигне пръскащия пяна балон. От старанието да осигури в помещението топлина и въздух в паметта му оцеляха само проблясъци от усилията да отвие някакъв вентил и тълото недоумение, с което разглеждаше бъркотията от детайли в агрегата, чието предназначение, естествено, някога знаеше.

Много по-късно си постави диагнозата: сътресение на мозъка. Дребните увреждания от рода на три-четири счупени ребра не влизаха в сметката. А да определи причината за аварията така и не успя. Беше ли тя свързана с маневрирането близо до астероида и следователно — грешка на пилота? Или в критичния момент двигателят бе отказал? Разбира се, комисия от експерти би могла да изясни всичко това, но случаят ще я доведе тук преди да изминат не десетки, а може би и стотици години.

Не успя да разбере и как са загинали двамата му другари. Не бяха до него, когато стана катастрофата, това помнеше. Но, защо? Така или иначе те бяха останали в отсека, върху който бе попаднал ударът. Възможно е оттам да ги бе изтласкала въздушната струя. Но той предпочитаše да си мисли, че те са погребани под отломките, защото ако струята ги е изхвърлила навън, тя най-вероятно ги е запокитила по

орбита и той ще види телата им като точки сред звездите, когато гледа през илюминатора, оцелял по чудо.

Впрочем всички тия мисли дойдоха по-късно. Отначало след трескавата дейност той спа. Разбира се, навремени се събуждаше и вършеше това-онова, но му се струваше, че сънува безкраен сън. Сякаш се беше разболял и лежи, като в детинството, на широкото легло, а зад прозореца цари дълга зимна селска нощ, в която се върти гъста звездна виелица. Тя се сипе право върху гърдите и не ти стига глас да изкрешиш.

Преломът, с който започна оздравяването, настъпи внезапно. Той се пробуди и стана. Тялото го болеше, но главата му беше ясна и бодра.

Добра се до креслото пред илюминатора и седна. Видя чернотата, звездите в нея и скалите, които се сриваха в бездната.

После ги гледа стотици пъти. Скалите бяха неподвижни, а звездите се въртяха (в действителност всичко беше, разбира се, точно обратното). Звездите изгряваха и залязваха — всяко от едно и също място. От време на време миниатюрно слънце чертаеше дъга. Бледите му лъчи пълзяха по мрака на черните масиви, гмуркаха се в пропастите и скоро изчезваха, за да възникнат неизбежно отново, да извърват предишния път, да докоснат същите камъни, сякаш ги движеше мъртвият механизъм на копирографа.

Всичко се повтаряше отново и отново за десети, стотен, хиляден път. Траекторията на звездите, сенките на скалите пълзяха като обороти на беззвучни колела. Винаги, непрекъснато, с несъкрушима отмереност. Изменяйки се, тук нищо не се променяше. Движейки се, оставаше неподвижно. Отивайки си, се завръщаше. Пред человека се възправяше въплъщението на механичния порядък. Най-идеалният, тъп порядък, който може да създаде въображението. Властта на природните закони тук заявяваше за себе си нагледно, такава, каквато е, грубо, като пръчките на затворническа решетка. Тя не оставяше място за случайността, и значи — за надеждата.

И човекът разбра това. Той мъжествено прие изводите. Никой не ще се сети да го търси на астероида. А дори и да хрумне някому подобна мисъл, нали неговият астероид не е нанесен в каталогите и следователно за човечеството той не съществува.

Бръзка? Онова, което бе оцеляло от апаратурите, ставаше само за сглобяването на вечен двигател или друга подобна безсмислица.

По този начин изборът беше пределно ясен. Може веднага да свърши с всичко това. А може и да поживее още малко.

Той загледа с ненавист звездите. Язвителната им далечна светлина беше безпощадна. Тая светлина бе застинала сред черните бездни, в нея не бе останала нито топлина, нито надежда. Звездите бяха вече убили неговите другари. И нищо не се бе променило в света. Нищо, нищо!

Хрипливият отзук от ръмжене ли, или от стон му помогна да се окопити. Той объркано се втренчи в стиснатите си пестници. Те трепереха. Тъмните изпъкнали вени ги оплитаха като коренища на подводни растения.

Неговият крясък. Крещи ли? Да.

— Няма нищо — дишайки тежко, измърмори той. — Може да се случи, случва се, това не е истерия...

Минута по-късно той изпълзя от креслото и, сякаш нищо не се бе случило, се зае да инвентаризира имуществото си. Отряза миналото. Сега вършеше всичко спокойно и безучастно. Дори не затова, че от резултата зависеше неговата съдба, а защото усърдната дейност придаваше на минутите някакъв смисъл и отчасти го избавяше от безплодните размишления.

Движейки се като рак, той дълго разтребва пещерата си, пъшкайки от болка, завираше се в най-тесните ъгълчета, десетки пъти преброяваше всичко. Навсякъде цареше хаос, тържество на безпорядъка и ентропията. Поряза пръста си с парче счупено стъкло и дълго, с тъпо изумление гледаше течащата кръв. После забрави за порязването. Понякога сам се оприличаваше на Плюшкин и се удивляваше, че може да мисли така. При това съзнанието му сякаш се раздвояваше. Една част от него се занимаваше с работата, извършваща пресмятанията, изпитваше болка, докато другата с хладно недоумение следеше всички действия на първата. Но, общо взето, не се чувствуващ зле. Нямаше и сянка от страх, сега не преживяваше нищо от онова, което би трябало да преживява човек на неговото място. Това малко го плашеше. Но не му попречи да се зарадва, когато успя да намери и събере всички фигури на шахмата.

Най-после работата се свърши. Храна имаше за много месеци. От деветте акумулаторни батерии четири бяха оцелели. Този запас му осигуряваше топлина за дълго. Ако, разбира се, не изразходва

енергията за нещо друго. А ще трябва да изразходва. Системата за регенерация на въздуха, без която не би преживял и минута, въпреки вероятността да откаже, креташе. Слабо, като пулс след шок, но откакто я понагласи, в отсека можа да се установи нова равновесие на средата, което възниква в аквариум.

Аквариум! Този образ изведнъж го порази. Погледна през илюминатора към звездите и ни в клин, ни в ръкав се разкилоти. И дори болката в гърдите не успя да усмири смеха.

Аквариум, аквариум! Единственият, неповторим аквариум сред звездите. Това е толкова смешно... Аквариум, в който вяло се премята рибата Петров. Личната, частната риба на господа бога. Вместо лампички нея я осветява това миниатюрно слънце. Тя се блъска в стените, мърда перки и за нещо си мисли. Една такава забавна рибка...

Той скочи разярен. Аквариум? Риба? Сега ще им покаже! Ще пръсне илюминатора и...

Кому ще покаже? На природните закони? Че той не бил риба?

Ръцете му трепереха. Огледа се замаяно, сякаш искаше да избяга, и клюмна. Всичко е безполезно. Всичко е безполезно, затова от две безполезности трябва да избере по-добрата.

Така той реши да живее, а да записва всичко, което става с него. Записките биха могли да послужат на онзи, който ще дойде тук след много-много години. За какво — той не знаеше и не би могъл да знае, просто вярваше, че ще послужат, трябваше да послужат. По този начин животът му придобиваше смисъл, а друго не му и трябваше. В края на краищата всички хора са смъртни.

Оттогава изминаха повече от два месеца, а му се струваше, че е изминалата вечност. Спеше, ядеше, описваше всяка своя крачка, гледаше звездите, разтребваше, поправяше повредите, шареше из пещерата си, мърмореше си нещо под нос, играеше шах сам със себе си. Понякога му се счуха гласове, привиждаха му се фигури, но знаеше, че това се случва в самота, и не се плашеше. Най-много го дразнеше оня благ старчески глас, който отегчително го убеждаваше, намеквайки мъгливо за своята причастност към природните закони, че всички хора са риби в аквариум, само че не забелязват това, а на него, на Петров, му е оказана тая милост: да забележи. Той записваше и тия разговори.

И въпреки всичко дори и не помисляше да се предаде. Всякога е бил упорит. Дори се опита да направи предавател, макар предварително да знаеше, че е обречен на неуспех. От предавателя, естествено, нищо не излезе, но все пак измайстори един примитивен приемник. Две седмици приемникът мълча и праща, а после се чу глас, който съобщи, че някой си футболист вкарал красив гол. И това бе всичко, което успя да чуе.

Изливаše болката си в записките. Това беше най-главната и най-необходимата работа. Записките хвърляха нишки към бъдещето, към другите, които никога нямаше да види, но които ще прочетат и ще разберат може би повече от онова, което е съумял да изрази с думи.

Така течеше животът му.

Скалите зад илюминатора, тъй близки и недостъпни, го мамеха все по-силно и по-силно. Естествено, той би могъл да направи отверстие и да излезе, но неизбежният разход на въздух щеше да съкрати срока на живота му. Реши да излезе, когато ще бъде все едно, не по-рано. Тогава ще си достави последното удоволствие — да поброди сред тези скали.

А сега прекарваше дълги часове в креслото. Звездите се движеха все така монотонно, във външния свят не се случваше нищо, но след време забеляза, че мястото на залеза и изгрева на звездите постепенно се изместваше. Знаеше от преди, че незначителни изменения в онова, което се вижда навън, трябва да стават. И все пак, кой знае защо, това го порази. Абсолютният порядък се пропука! Мислите му отдавна течаха не както преди и проблемът му се стори нов и привлекателен. Какво излезе? Законите на природата са неизменни, постоянни и всевластни. Щом е така, всичко трябва да притежава постоянството на часовников механизъм. Всичко трябва да се движи в кръг и нищо ново не може да се случи. По принцип. Защото новото е отрицание на дотогавашните правила, а те са непоколебими. Но в света непрестанно възниква това, което преди не е съществувало. Нямало е звезди — те са се появили. Зародил се е животът. После разумът. Как да се съвмести всичко това? Или кръгът е толкова необятен, че човешките очи обхващат само нищожна част от циферблата и приемат за ново повтарянето на старото? А може и да е иначе? Може би над всичко стои главният закон — законът за развитието?

Въпросът му се стори извънредно важен. Най-важният. Мислеше над него непрестанно, дори и на сън, но все повече се объркваше.

Слънцето също леко измени траекторията си и започна да наедрява. За миг пламна надеждата, че орбитата на астероида ще го приближи до Земята, Марс или до друго обитаемо небесно тяло. Впрочем, надеждата тутакси угасна. Дори това да се случи, то ще стане след много-много месеци, когато вече ще бъде все едно.

Все пак отново опита да изчисли орбитата на астероида. Неповредени прибори за астронавигация почти не бяха останали, трябваше да изчислява без машини, затова получи само приблизителни резултати. Но и така му беше ясно, че не бива да очаква никакво сближаване с обитаемите светове.

Но скоро стана свидетел на още една промяна. Както обикновено седеше и наблюдаваше движението на светилата, когато с удивление забеляза, че две звезди, преди да се гмурнат зад хоризонта, плахо заблещукаха.

Не повярва на очите си и започна да чака. Новото завъртане потвърди наблюдението. И тогава най-сетне той разбра какво означава това блещукане. Просто светът стана малко по-топъл и сега слънцето успяваше за броени минути да нагрее скалите. Там някъде очевидно имаше лед, също така черен, както всичко останало. А може би целите скали бяха от лед?

От нямане какво да прави започна да разсъждава Ще създаде ли изпарението някакво подобие на атмосфера, или няма. Излезе, че няма да създаде.

Неизвестно защо това го разстрои. Обиди го. Просто го лишиха от едно зрелище! По-добре би било да се превърне в комета. Та макар и най-невзрачната. На края ще започне да мъждука в телескопите, ще привлече вниманието на двама-трима астрономи. Ще започнат да го наблюдават, да го нанасят в каталогите, да го класифицират. Тоест, не него, разбира се, но все пак ще е забавно. Седи си някакъв астроном, гледа си в оптичната тръба, изчислява незначителната комета и дори не подозира, че това не е никаква комета, а звезден аквариум, от който му маха човекът Петров. Как би опулил очи астрономът, ако някой му пошепне каква е в същност работата!

Но комета няма да има. Значителна, незначителна никаква. Със законите не се спори. Кометата Петров няма да се осъществи и не си

струва да мисли за това.

Като въздъхна и се наруга за глупавите си мисли, той стана и понечи бавно да се отдалечи от илюминатора, когато изведнъж сеvkamени. Ако астероидът сам не може да се превърне в комета, то защо да не го направи комета?

Вълнението беше толкова силно, че той изплашен затвори очи. Що за магия е това? Какъв бяс го подтиква? Нима е възможно? И в съзнанието му като мълния проблясва: възможно е!

Обзет от слабост, той седна в креслото.

Какво собственно представлява една комета?

Дълга опашка от газ, която свети в лъчите на слънцето. Ледената глава се изпарява и от нея като дим от клада се провлачва шлейф. И това собственно е всичко. Но нима би могъл да разгори клада?

Скочи и се замята като при зъб бол. Да допуснем, че успее да запали нещо на повърхността. За тази цел ще трябва да излезе навън. Добре, това после, после... Изпаренията, които обкръжават астероида с мъгла, бързо ще се разсеят, нали тук почти няма притегляне. Значи и никаква опашка няма да има.

Наистина може да измайстори нещо като форсунка и да отправи струята от газове точно в определено направление. Понеже притеглянето е нищожно, зад астероида ще се проточи опашка. А после какво? Нужна му е дълга, много дълга опашка, за да забележат астрономите кометата.

Невероятни трудности, и то за какво? За да се позабавлява? Май е полуудял. Макар че... Като забележат комета на такова разстояние от Слънцето, астрономите, разбира се, ще се изненадат и ще се заинтересуват: какво е пък това и защо не е според правилата? Но и през ум няма да им мине, че това е дим от огън.

С невероятни усилия на волята си наложи да не мисли повече на тая тема. Да забрави. И веднага усети някаква празнина. Налегна го такава мъка, че всичко му стана безразлично. Идваше му да скочи навън без скафандр.

На края всичко в него се разбунтува. Нима не му е позволено да мисли?! Да мечтае, да фантазира, да се надява? Или в неговото положение дори и това не бива?

Опашката трябва да бъде дълга. Колко? Милиони, десетки милиони километри?

Но не! Той не се кани да устрои зрелище в небесата. Сега астероидът му не се вижда дори в най-добрите телескопи, които гледат извън земната атмосфера. Не защото е малък, а защото твърде слабо отразява светлината. Достатъчно е само да удвои яркостта му и той ще се превърне в мъждукаща, но все пак забележима Звездица. Това не е мъчно да се направи, но нищо няма да спечели — просто автоматичният регистратор ще нанесе в каталога още един астероид. Значи, опашката трябва да бъде много по-дълга от диаметъра, тогава астероидът ще се вижда като комета. Но нали астероидът е само няколкостотин метра! Следователно опашката...

Не може да бъде, тогава нещо не е както трябва! Спокойно, спокойно... Ще направим за сигурност опашка хиляди пъти по-дълга от диаметъра. Всичко на всичко това са няколкостотин километра газопрахов шлейф. Всичко на всичко.

Той не си повярва. Отново пресметна. Все същото. Че нали това е размерът на най-големите астероиди, такива като Церера, Веста, а те отлично се виждат в телескопа. Неговата комета веднага ще обърне внимание! Веднага!

Какво да направи, какво може да направи, та на всички да стане ясен смисълът на тази комета? Дим от огън, дим от огън... Черен или бял, сигнален...

А-а! Опашката трябва да е оцветена.

На кораба има колкото щеш необходими вещества. Емайлът от стените, пластмасата на ръчките, изолацията — че малко ли е? Може да получи всякакви оттенъци на дима! Остава да избере някакъв абсолютно немислим цвят. За да се хванат учените за главата...

Стоп. За хващане, те положително ще се хванат. Но кораб към кометата няма да изпратят. Опасно е да се гмуркаш в мъгливите й гъбини, а и защо? Срещат се комети жълти, червеникави, сега се появила синьо-зелена на точки. Любопитно, но какво пък толкова има? В природата всичко се среща.

Значи, трябва да създаде комета, която не съществува и не може да съществува. С опашка, проточена не от Слънцето, а към Слънцето например. Оцветена като дъгата. Мигаща. Точка — тире — точка: „Тук съм аз, Петров...“

Комета във вид на паунова опашка. Прекрасно! Намигваща!

Той радостно се изсмя. Каква суматоха ще се вдигне! Каква суматоха!

Ще изработи горелка. В кораба има какво ли не, а горелката е толкова примитивна работа, че би бил последният нескопосник, ако не я скальпи. Да излезе също не е проблем. Нека излети част от въздуха. Резервният кислород ще възстанови загубата. Да, но по какъв начин ще запали огъня?

О, не в това е работата... Плътността на кометната опашка не се отличава много от вакуума. Може да се намерят вещества, които горят без кислород или го съдържат в себе си, може да ги запали с електрически разряд, може да фокусира върху тях лъчите на Слънцето. Така или иначе ще успее да преодолее това препятствие. Но за сметка на какво ще успее да създаде тяга, достатъчно силна, за да образуват газовете шлейф? Само за сметка на въздуха, който му е необходим за дишане и който той изгуби, ако излезе...

Ако щещ, крещи, ако щещ, бий главата си в стената, уравнението е неумолимо. Той няма резерви за всичко. Или — или! Да бъде проклето всичко!

Не забеляза, че крещи. Това е безжалостно — така да измамят надеждата му! Несправедливо! Чудовищно!

Но нали той сам измамва себе си с надеждата. Тогава за какво крещи? С кого или с какво спори? Със световния порядък? С това, че не му е дадено да излезе... няма да излезе?

Може би ако измайстори преддверие, ако скальпи помпа за изсмукуване... Дълго, несигурно и всичко само за да...

За да изнесе горелката.

А защо горелката да е отвън?!

Тъпак, идиот, ето какво е той. Трябва само едно малко отверстие в стената. Миниатюрно. Сопло. И регулатор, който през равни промеждутъци да изхвърля точно отмерени порции... вода. Да, да! Лекият тласък на въздуха като пружина на катапулта ще изстрелят капчиците, които веднага ще се изпаряват и ще се разсейват като ярки кристалчета лед. Или дори не така — просто един детски воден пистолет, тогава и въздух няма да е нужно да губи! Ето какво му е необходимо, но за това после, после, той все ще успее да премисли и да го усъвършенствува както трябва. Ако изчисли правилно (а законите на природата сега са на негова страна!), то сияещият стълб с всеки нов

изстрел ще расте и ще расте, защото има компресор и следователно може да получи прилично налягане! А вода има достатъчно, нали запасите в системата са пресмятани за трима...

И не е нужна никаква шикарна паунова опашка. Съществуват спектрографи и спектрограми, които улавят дори милиардни частици от примеси, а в обсерваториите не седят кретени, нали? Просто ще добави във водата нещо необикновено, безусловно липсващо в природата, и което веднага може да се открие. Какво ли? Та макар и флуораминовата паста, с която пише.

В опашката на кометата астрономите ще открият следи от мастило!

И това ще го спаси. С кометата, чийто вид някога е всявал у хората страх и ужас, той ще се подпише в небесата!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.